

Duitse demonen

Columns - 22 mei 2019 - Auteur: Merlijn Schoonenboom

"Ze doen het weer, en iedereen trapt erin". Ik heb de ogen van Ralf, bekennend Rammstein-fan, lang niet zo zien glinsteren als deze avond bij ons aan de keukentafel. De Duitse cultuurcritici zijn braaf over het stokje gesprongen dat de band Rammstein hen heeft voorgehouden, zegt hij. "En eigenlijk is het verbijsterend dat het nog steeds functioneert."

Ralf, fotograaf en oer-Berlijner, geniet er duidelijk van. Het nieuwe studioalbum van Rammstein, de internationaal meest succesvolle Duitse band van de 21ste eeuw, is uit. Het is gepaard gegaan met een uitgekende provocatie, die de band in alle landelijke media de grootst mogelijke *free publicity* heeft opgeleverd.

In maart begon het, met een paar seconden video die op het internet verschenen. De bandleden waren erin te zien, verkleed als Auschwitz-gevangenen, klaar om te worden geëxecuteerd. De morele veroordeling van de Zentralrat der Juden volgde prompt, geschokte muziekjournalisten meenden de al zo lang vermoede hang van Rammstein naar rechts opnieuw bewezen te zien.

Een paar dagen later volgde de muziekvideo als geheel, met de toepasselijke naam 'Deutschland'. De Holocaust-scene bleek onderdeel van een uitzinnige beeldende rit door de Duitse geschiedenis, volgens Rammstein een aaneenschakeling van bloedige conflicten, van de Germaanse opstand tegen de Romeinen tot de RAF.

Het was pas bij de grondige studie van het refrein van Deutschland dat ook de wantrouwigste critici toch weer gerust werden gesteld: '*Deutschland, deine Liebe Ist Fluch und Segen/ Deutschland, meine Liebe/ Kann ich dir nicht geben.*' Daarmee kunnen de 'neonazi's tenminste niet meezingen', zoals een Tagesspiegel-criticus het beschreef.

Merlijn Schoonenboom verbindt in zijn maandelijkse column persoonlijke ervaringen met bredere maatschappelijke ontwikkelingen in Duitsland

De bezorgde vraag in de cultuurkritiek is altijd geweest of Rammstein een 'politieke' band is - en zo ja, aan welke kant hij staat. De band zelf speelt altijd

weer graag met deze angst, ofwel door militaristische symboliek ofwel door bracchiale muziek, zoveel duisterder dan in de brave Duitse rockwereld de gewoonte is.

In het buitenland is men een stuk minder bezorgd hierover. Volgens de befaamde linkse filosoof Slavoj Žižek betekent de theatrale en grotesk-agressieve beeldtaal van de band de 'ondermijning' van nationalisme en fascisme; de 'obscene' bewegingen van zanger Till Lindemann op het podium doen hem denken aan Charlie Chaplins deconstructie van Hitler.

Ik ben zelf in Rammstein geïnteresseerd geraakt naarmate ik meer van de historische context te weten ben gekomen. Het was onze gynaecoloog die, na het onderzoek van mijn vrouw, vol aanstekelijk genoeg vertelde hoe hij als jongeling in DDR-tijden de concerten van de Oost-Duitse punkband 'Feeling B' bezocht, die als 'de wieg' van Rammstein geldt.

Onze vriend Ralf, de enige oudere homo die volkomen natuurlijk een cowboyhoed met parelketting kan combineren, wijst liever naar begin jaren negentig, de tijd dat de band in Berlijn werd gevormd. De zes Oost-Duitse muzikanten oefenden in een kraakpand waar hijzelf ook vaak kwam: "Aardige jongens waren het, alhoewel een beetje provinciaal."

Het was direct na de eenwording, Berlijn was een vrolijke ruïne, alles leek mogelijk, en uit de vermenging van DDR-punk en West-techno ontstond het typische Rammstein-geluid. Uit het zeer vermakelijke boek 'Heute hat die Welt Geburtstag', waarin toetsenist Flake één dag in een Rammstein-tournee beschrijft, blijkt hoe hun sardonische provocaties vooral bedoeld waren om op te vallen in het overgevoelige herenigde Duitsland.

Toen ik in 2010 een concert in Dresden bezocht, was die spannende tijd al voorbij. Ik zag een professioneel doorgevoerde uitstalling van provocatieve trucjes, van grote penissen tot vuurspuwende vleugels. Het massaal toegestroomde publiek bestond uit huisvaders en vriendinnen-clubjes van midden veertig. Rammstein leek een commercieel succesvolle showband in een tevreden Merkel-Duitsland te worden, wiens provocaties ook door de cultuurelite als 'postmoderne ironie' kon worden geaccepteerd.

Nu, negen jaar later, is dat veranderd. Dat ligt niet aan de muziek, die meer van hetzelfde is, maar aan de campagne. Sinds de opkomst van de AfD ligt iedere verwijzing naar de eigen geschiedenis weer uitermate gevoelig. Rammstein speelt in 2019 daarom opnieuw zijn theatrale spel met de Duitse demonen - en dankzij de voorspelbare reflexen van de Duitse muzikpers mogen de mid-vijftigers van

Rammstein weer even de gevaarlijke rebellen van de jaren negentig zijn.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/31709/duitse-demonen>